

Elsa Gress

Ædle kvinder, skønne møer og mænd og raske svende

1981

er hvad Danmark har været og bør være befolket med ifølge en vis Adam, der, da han skrev linien, ikke var så rask en svend, som han havde været: "Vor Bissen har vist os som ung og smækker / den senere så digre hr. Oehlenschläger", skrev Blæksprutten, da statuen af den byronskkække Skjaldenes Adam blev afsløret på Frederiksberg i 1903. Lige så svært som det idag er at forestille sig korrekt afsyrede, principfaste akademikere som oprørere fra 60erne, kan det være at se den velnærede borgermand, professor Oehlenschläger i rollen som rebel. Men inderst i enhver samfundsopholder bor en vildøjet oprører og omvendt. Og ungdomsoprører og kønsrevolutionær var hvad professoren var, da han i sine genielske unge dage gik ind for livsrum for ungdommen og for fri kærlighed. Med sidstnævnte krav mente han dog ikke noget med S/M og analsex, men frihed til at elske efter eget personligt valg. Det var revolutionært nok for den tid, og spørgsmålet er, om det ikke også er revolutionært den dag idag, omend af andre grunde – et spørgsmål der skal vendes et par omgange på disse sider. Lad os til den ende se lidt nærmere på selve titellinien og hvad den stod for og endnu står for.

Ifølge andre landes nationaldigtere er det jo nemlig næsten ord til andet, hvad *deres* nationer var befolket af, i al fald i sidste århundrede. Eksisterede disse pragteksemplarer af menneskeslægten overhovedet udenfor digternes fantasi, og i så fald, hvad er der blevet af dem siden? De spørgsmål er ikke så ligetil og selvbesvarende, som det kan se ud. Der har såmænd nok været ædle kvinder, o.s.v., i datiden, om ikke i så rigt et mål som digterne håbede – det var jo dengang digtere endnu håbede, hvad de er holdt op med for et par generationer siden. Men vigtigere end den statistiske forekomst af mønstermenneskene var og er den rolle de spillede i bevidstheden og underbevidstheden dengang og stadig spiller for os. Parentetisk kan bemærkes, at hunkønsvæsner skulle nærmere beskrives, da uædle og uskønne kvinder var tænkelige, mens en mand var anbefaling nok i sig selv. Den går ikke længere efter de senere års syndflod af litteratur, films, etc. om mandschauvinismens forsyndelser. Men ellers vil jeg påstå, at både realiteten og idealet bag linien var og er der og er af vigtighed.

Den påstand vil næppe tilfredsstille "den moderne læser", der er vant til at betragte fortiden som een stor fejltagelse. Hold da kæft mand... ædle... skønne... sikke noget gas! Og det er jo rigtigt, at vi idag ikke taler om en ædel kvinde, men om at konen er god *nok*, og at skønne møer er blevet til lækre larver og mændene og svendene allerhøjest til skønne fyre (ordet skøn synes uudryddeligt, selvom brugen skifter). Men meningen er nu ikke så forskellig endda, hvad vurderingen angår. Den ene reelle forskel er, at det ædle og skønne *også* gik på indre egenskaber.

Ja, og det er netop det der er uærligt og hyklerisk, vil vor moderne læser her sige, hvis han/hun er af den tænksomme sortering med højere uddannelse og fuld klarhed over klasse- og kønspolitik, kapitallogik, og fortidens, især den borgerliges, forkastelighed. Og så står vi der med beskyldningen "hyklerti" automatisk

klistret på de “gamle dage”, som er enhver tid før den moderne læser er født, med særligt henblik på bedsteforældrenes tid. Men. Er hykleri nu også et borgerligt fortidsfænomen, som vi lykkeligt har overstået i disse efter-kønsrevolutions-tider?

Filmmanden Roman Polanski, som ellers ikke kan beskyldes for umodernitet og/eller borgerlighed, var ikke i tvivl, da han blev spurgt for nylig, hvorfor han dog havde valgt at filme en kærlighedsroman fra “den hykleriske victorianske tid”. *Var* den tid nu særlig hyklerisk, spurgte han til svar og tilføjede: “Vi har vel også vores hykleriformer i dag.” Og det har vi. Det er nok lettest at se det i dagens USA, hvor mange slags reaktion p.t. blomstrer, og så trøste sig med, at det nok står bedre til herovre. Tænk på tilhængerne af den nyopblussede Moral Majority, der går imod abort ud fra mottoet “retten til livet” (d.v.s. fostrets ret) samtidig med at de går ind for dødsstraf. Eller på “kreationisterne”, der er imod al regeringsindblanding, men kræver regeringslovgivning der skal stille deres gammeltestamentlige opfattelse af verdens skabelse lige med videnskabelige forklaringer. Eller på den “frigjorte”, der vil give al folket ret til at ryge, snuse og på anden vis indtage alle tænkelige stoffer og går ind for “avanceret sex” i alle former, alt mens han diktatorisk vil bestemme, hvordan børn skal opdrages og voksne indrette deres liv.

Men med den sidste type er vi ikke kun på amerikansk grund. Den er internationalt kendt, ikke mindst her i Norden, hvor sexekspertes har hærget så humorforladt og selvretfærdigt som noget sted. Fornylig fik vi således igen at vide fra det hold, at børn også er seksuelle væsner, en hemmelighed der ellers er sivet ud siden salig Freud røbede den ca. 1900. Men man går en tand videre nu: omgivelserne må *hjælpe* barnet til sexuel udfoldelse, ikke bare lade det mere sig selv. Man ser tableauet: familien samlet med glade miner om lille Ole eller Nina: “Næææh, *kan* du selv... skal vi hjælpe dig?” Og man mindes Hans Scherfigs overklassedame fra 30erne der slæber lille Peter til læge fordi han *ikke* vil onanere! Ny er historien altså ikke. Men intolerancen fra sex-religionens side er vokset med årene i god overensstemmelse med den regel der siger, at religioner bliver stivere og mere utålsomme, når de bliver gamle i gårde. Truslerne fra sexperter side mod store som små, der ikke følger præsteskabets bud, er efterhånden så grumme som nogen victoriansk tordentale. Dengang fik man at vide, at børn fik rygmarvstæring af at onanere, nu får man at vide, at de får livslange depressioner af ikke at gøre det. Præknernes indhold skifter, men præsteholdningen består i al sin rædselsfulde salvelsesfuldhed, bedreviden og terroriseren af ofrene. Og selvom den hårde kerne af sexperter længe lumsk har kedet befolkningen – det er jo et par år siden Ingesten satte Ekstrabladets oplag i vejret – har den stadig tro tjenere blandt pædagoger og journalister, der som degne kolporterer præstepræket i udvandet form, tilsat køkkenlatin fra deres egne fagområder. En sådan degnebehandling var jeg selv genstand for i forfjor, som jeg før har været det i mit syndige liv – en litteraturforsker kunne på basis af en lille novelle jeg skrev i 1947, plus lidt citatpluk fra min øvrige produktion, konstatere, at jeg ulykkeligvis var “kønsspecifikt usocialiseret”. Det lyder jo som en grim sygdom, og det skulle jeg så synke i jorden over, hvad jeg dog ikke gjorde, ihukommende at jeg var i godt selskab: Karen Blixens seksuelle livsgåde er på det sidste i flere omgange blotlagt og løst – lidt sent for hendes vedkommende – af pædagogspirer fra diverse læreanstalter. Også hun falder udenfor de tilladte rammer. Akja, om præsterne havde magt, som de har agt, blev alle der ikke dyrker muntert sex med deres småbørn frataget forældreretten, og alle kønsspecifikt usocialiserede kvindelige forfattere underlagt censur.

Læren om at menneskets sande natur er lig med dets sexliv bygger siden Freuds dage på den helt urealistiske forestilling, at alle er lige interesseret i sex altid og dybest set ikke i andet. Begrebsforvirringen omkring denne lære er naturligt nok enorm og tit parodisk. Det fremgår tydeligt i de samtidsbevægelser, der er direkte kønsbaseret, som nyfeminismen – kvindebefrielsen på amerikansk – og Bøssernes Befrielsesfront (det militante ordbrug er et levn fra 60'erne). Begge steder har man ganske glemt, eller aldrig vidst, at det at tilhøre et køn eller dyrke en kønsafvigelse aldrig kan blive et spørgsmål om at have moralsk eller politisk ret, endside om at være mere retfærdig end andre. Det kan kun indebære krav om samfunds-rettigheder for den enkelte. Frihed for diskrimination, stemmeret, adgang til uddannelse, ligeløn – alt det er der grund til at kæmpe for og det er langtfra opnået af alle idag. Men derudover har ingen gruppe nogen ret til at føre sig frem som i sig selv bedre, mere rigtig, mere avanceret, mere fortjenstfuld, mere interessant, mere menneskelig end det øvrige samfund. Og det er netop det disse grupper gør. De vil ikke nøjes med at være på lige fod med andre, de vil have mere ret end ret og privilegier som ellers kun fortidens foragtede overklasser har haft. De vil beundres, ynkes og elskes, ikke for nogen personlig indsats eller ulykke, men *fordi* de er kvinder, subsidiært bøsser, og har været undertrykt i århundreder. Det sidste tiår har bragt strømme af talentløse skriverier og malerier o.s.v., som man har krævet opmærksomhed og sympati for *fordi* de var begået af kvinder (der har også været enkelte talentfulde og interessante sager, bevares, men ikke udover den ventelige procent). Og den opfattelse, at mænd pr. definition er ulve eller svin, utålelige, despotiske, elendige elskere, o.a. negativt, er knæsat som den pure sandhed af de ekstremistiske kvindegrupper. Desuden har en del kvinder i deres iver efter at få del i erhvervslivet og det glade sexliv, bekæmpet “moderskabsmyten” helt ud i det absurde, til det punkt, hvor de vil benægte, at der overhovedet er nogen naturgiven binding mellem mor og barn. Der er f.eks. fornylig fra fransk oversat en “bevisførelse” for at moderkærligheden ikke er andet end en forskruet idé, som mandlige magthavere har praktet kvinderne på. Beviset består mestendels i en gennemgang af franske overklassedamers slette behandling af deres afkom i det attende århundrede. Det skulle vise, at kvinder overhovedet gerne smider deres børn ud af vinduet, bare de får en chance. Denne gang vås er i hjemlandet, her og i USA hilst af feminister som såre interessant. Forfatterinden er filosofiprofessor, hvad der kun viser at filosofistudiet ikke er nogen garanti for klar tænkning. Samtidig med mordet på moderskabet har så det-er-mors-skyld-altsammen-syndromet bredt sig, så det nu ikke mere kun er mors skyld, at det går sønnerne ilde, som man længe har ment, hun er også skyld i døtrenes misere. Og da alle har en mor, har alle dermed en fin undskyldning for hvadsomhelst. At hænge sin mor ud er den seneste feministiske form for “at finde sig selv.”

Det er let nok at gendrive disse ting på fornuftsplanet – at påvise, at tidligere tiders undertrykkelse ikke kan give forrettigheder, da så godt som alle har undertrykte forfædre; at strømmen af dårlig mandskunst ikke er nogen undskyldning for strømmen af dårlig kvindekunst; at det ikke hjælper på fordomme mod kvinderne at rette tilsvarende fordomme mod mændene, og at fornægtelsen af moderbindingen til afkommet er fornægtelse af selve artens eksistensgrundlag, så sandt som det er den nødvendige moderomsorg for den hjælpeløse yngel, der har betinget vores opståen som *homo sapiens*, derunder vores oprette holdning – man kan ikke gå på fire med hjælpeløse unger i favnen. Samme yngelomsorg har siden

betinget sprogets udvikling og kulturens fremvækst, ja man kan kalde al kultur for udvidet yngelpleje. Og man skal være ideologiforblindet akademiker eller totalt uvidende og ufølede nyfeminist for at tro, at yngelomsorg er opfundet af nederdrægtige mænd i undertrykkelsesøjemed. At nogle kvinder har været slette mødre viser, ligesom det at mange mænd har været hæslige fædre, ikke andet end at naturen tillader spild og grumhed. Hvad endelig "mors skyld" angår er det sådan, at en teori, der forklarer alt, ingenting forklarer.

Men ak, mod religion nytter det lidet at argumentere, og der er ingen tvivl om at kønsbevægelserne er religiøse, gennemsyret af den moderne tro på den almægtige gud Sexus og på de udvalgte frelstshed. Overfor den tro nytter det heller ikke at påpege, at de historiske perioder der har været stærkt optaget af sex og haft udstrakt sexuel frihed – de "sexrevolutionære tider" – ikke har været særlig lykkelige eller lystelige. Men ikke-troende kan med udbytte betænke, hvad sex-kult-tiderne regelmæssigt er endt med, og det er *ikke* større menneskelighed: Romerrigetets forfaldstid med barbarernes magtovertagelse, senrenæssancen med religionskrigene, restorationstiden i England med borgerkrig og puritanisme, oplysningstiden i Frankrig med revolution og rædselsregime, Tyskland i 20erne med Hitler, og nu vores tid med ...? Sexdyrkelse i førkatastrofetider synes brugt til afledning af opmærksomheden om det kommende Ragnarok, snarere end til den store *befrielse*, der er vor tids slagord, ikke mindst sexpræsternes.

Kaster vi et blik på bøssernes befrielsesbestræbelser, bliver begrebsforvirringen endnu mere grotesk. "Bliv Bøsse. Bøsser boller bedre," kan man læse på mure i den indre by. Her har vi det fornævnte bedre-end kompleks i en nøddeskal, sammen med den besynderlige selvmodsigelse at bøssemi på een gang skal være noget der skyldes medfødt, indre drift og noget man kan hverves til, som til et politisk parti. Bedre-end-komplekset finder vi mere artikuleret i utalte bøger, artikler, films og skuespil, der går ud fra som givet, at bøsser ikke bare boller bedre, men tænker og føler bedre, lider dybere, er bedre kunstnere, større skønhedsdyrkere o.s.v. Ved en nylig optagelse i Hollywood af en film med bøssetema ville statisterne, der kom fra bøssebarer i byen, ikke gå i arbejde, før de fik at vide om filmen "endte positivt". Da instruktøren fortalte dem, at den ender med at ægtemanden forlader sin kone for at leve sammen med en mand, råbte flokken hurra og gik glad i gang. Budskabet var klart: Ned med det onde hetero-ægteskab og de underlødige kvinder og op med os! Positivt? Ikke engang for bøsserne selv, der jo hurtigt ville slippe op uden de ækle hetero-forbindelser. Men så langt tænker de troende ikke. De kræver ikke bare ret til at være der, men en respekt og selvrespekt, der er baseret alene på foragt for andre – her for de dumme, firkantede, fordomsfulde o.s.v. "normale". Altså nøjagtigt det samme som de dumme, firkantede o.s.v. "normale" har haft ved at foragte de "perverse". Kan en brutal, tåbelig, ulidelig hetero blære sig af, at han ikke er "pervers", må en brutal, tåbelig, ulidelig homo kunne blære sig af ikke at være "normal". Det er ikke nemt at se, hvordan verden, forståelsen og befrielsen skal komme videre ad den vej.

Det kunne altsammen være morsomt, hvis det ikke var så trist. Kønskampen og dens faser og former er og bliver afgørende vigtig, al den stund at vi *er* disse to køn, plus mellemformer, og må se at hitte ud af det, da vi ellers ikke kan forventes at hitte ud af nogetsomhelst andet. Menneskeheden har overlevet alverdens katastrofer og rædsler, *ikke* i kraft af sin evne til at nyde sex, adskilt fra formering (en evne intet fornuftigt dyr besidder), men i kraft af sin uspecialiserede åbenhed, sin samarbejdsevne og sin evne til at tolerere

varianter. Det er spinkle og truede evner, men absolut nødvendige for vores overlevelse. Vi har simpelthen ikke *råd* til at ofre dem for at fremme diverse befrielseskrav. Vi må lære at leve med os selv og andre, som vi nu er, uden at skabe nyt fjendskab i gamle former eller gammelt fjendskab i nye former.

I "den evige kønskamps" nuværende runde er man, udenom alle de nye-gamle frontlinier, nået dertil, at det eneste virkeligt opsigtsvækkende er at leve i totalt cølibat. Alle andre sex-emner er slidt op. Og i New York og andre steder går der da også i dette øjeblik sofistikerede folk rundt og praler af hvem de *ikke* går i seng med og hvad de *ikke* foretager sig i samme seng. Og det er jo noget i retning af gravens fred.

Der er dog også ved at vise sig tøbrudstegn. Mænd og kvinder er så småt begyndt at tale venligt til hinanden og mumle om samarbejde, selv i *Playboy*, som ellers har været, om ikke Det Nye Testamente, så dog Apostlenes Gerninger for sex-religionen. Disse endnu sparsomme tegn kan føre til store og gode ting fra små begyndelser. Hvad sex-præsterne og deres psykologiske kirkefædre har præket i henved et århundrede nu, er jo nemlig i een henseende ganske rigtigt: man kan ikke ustraffet undertrykke et væsentligt område af menneskelivet, det medfører traumer, frustrationer, eksplosioner og implosioner. Der er bare det ved det, at præsterne hele tiden har troet det kun gjaldt sex. Men det gælder også "den anden vej": man kan ikke ustraffet blive ved at undertrykke drømme, idealer, dybe følelser og almindelig menneskelig anstændighed. Man kan blive syg af frustreringen af de dele, som man under victorianismen blev syg af frustrering af kønslivet.

Og så er vi tilbage ved de ædle kvinder, skønne møer og mændene og svendene. De er derinde og har længe været under låg og lukke, og nu vil de ud i lyset og luften! I de "skønne følelsers tid" omkring skiftet mellem det attende og det nittende århundrede havde man en blomstrende undergrund af *erotica* – porno ville vi sige, men der var nu liv og humor i de gode *erotica*, hvor pornoen er totalt blottet for de dele. På samme måde har vi nu i sexreligionens tid, ind under næste århundredskifte, en tyst, men levende undergrund af skønne følelser.

Af kærlighed.

Og den er det stadig så revolutionært at tro på som for to århundreder siden.